

10.3.2021

Hallintovaliokunta
Eduskunta

Hallintovaliokunnan pyyntö toimittaa kirjallinen asiantuntijalausunto

Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 241/2020 vp)

Hallintovaliokunta on pyytänyt Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralta kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 241/2020 vp).

Valvira pitää hallituksen esitystä pääosin hyvänä ja selkeänä kokonaisuutena. Valviran näkemyksen mukaan on perusteltua, että sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyisi kuntia suuremmille toimijoille, joilla olisi tosiasiallisesti paremmat edellytykset järjestää, kehittää ja toteuttaa sosiaali- ja terveystalvueluita sekä omaa valvontavastuutaan kyseisissä palveluissa. Valvonnan näkökulmasta on tärkeää, että järjestämisvastuu on selkeästi määritelty, mutta toisaalta myös palvelujen tuottajan toimintaa voidaan valvoa.

Valvira on tässä lausunnossa keskittynyt eräisiin hallituksen esityksen lähinnä rakenteellisiin ehdotuksiin koskien viranomaisten välistä yhteistyötä ja tietojen keräämistä sekä valvontaviranomaista koskeviin yleisiin säännöksiin.

Yhteisen tietopohjan tarve viranomaisten välisessä yhteistyössä

Hyvinvointialueissa ja järjestämislaissa on useammassa pykälässä säädetty viranomaisten välisestä yhteistyöstä ja tiedonvaihdosta, sekä muiden toimijoiden velvollisuuksista toimittaa tietoja hyvinvointialueille ja valvontaviranomaisille. Esitetyn sääntelyn onnistunut toimeenpano edellyttää muun muassa valvontaviranomaisilta uudenlaista osaamista sekä yhtenäisten toimintakäytäntöjen kehittämistä niin palvelujen järjestämisen kuin tuottamisen valvonnan osalta. Valvira toteaa, että säädösten edellyttämä tietojenvaihto ja yhteinen tietopohja ei ole turvattu riittävästi esitetystä sääntelyssä. Yhteisestä

tietopohjasta tulisi säätää lainsäädännössä ja sen toteuttaminen tulisi turvata ennen nyt esitetyn lainsäädännön voimaantuloa.

Valvontatietojen osalta on huomioitava se, että valvontaviranomaisien valvontatiedot ovat ajankohtaisesti kahdessa eri asianhallintajärjestelmässä, Valviran asianhallintajärjestelmä Sampossa ja aluehallintovirastojen asianhallintajärjestelmä USPAssa. Lisäksi kullakin kuudella aluehallintovirastolla on pääsy vain omiin USPA-tietoihinsa. Tämä kaikki vaikeuttaa olennaisella tavalla kansallisen valvontatiedon käsittelyä, analysointia ja hyvinvointialueiden valvontaa. Jotta esitetyn sääntelyn mukainen tiedonvaihto ja yhteistyön toteuttaminen käytännössä olisi mahdollista, tulisi varmistaa yhteinen tietopohja muun muassa valvonta- ja rekisteröintitietojen osalta.

Yhteinen tietopohja on olennainen osa palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta. Tietopohjan ja käytettävien mittareiden tai laatuindikaattoreiden tulee olla valtakunnallisella tasolla yhtenäiset ja asiakasta koskevia tietoja tulee voida siirtää eri palveluntuottajien ja palveluiden välillä. Toteutumisesta tulee myös seurata yhdenmukaisin menettelyin.

Yhteisen tietopohjan tarve konkretisoituu muun muassa esitetyn järjestämislain 14 §:ssä, jonka mukaan hankkiessaan palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta hyvinvointialueen on varmistettava, ettei yksityisen palveluntuottajan aikaisemmassa toiminnassa ole todettu vakavia tai toistuvia puutteita asiakas- ja potilasturvallisuudessa viimeisen kolmen vuoden aikana tai jos tällaisia puutteita on ollut, valvontaviranomaisen aikaisemmat huomautukset ja määräykset ovat johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen ja epäkohtien poistamiseen.

Hallituksen esityksessä todetaan, että valvontaviranomaisten palveluntuottajalle mahdollisesti antamista huomautuksista ja määräyksistä tai muista valvontaviranomaisten toimenpiteistä on saatavissa tiedot valvontaviranomaisilta siltä osin, kuin ne ovat julkisia tietoja eivätkä sisällä asiakaskohtaisia salassa pidettäviä tietoja. Tällainen salassa pidettävä tieto on pääasiassa valvontaviranomaisen valvontatietoa. Säännöksen vaatimuksen täyttämiseksi valvontaviranomaisella on oltava mahdollisuus tuottaa tarvittavaa tietoa ja hyvinvointialueella mahdollisuus saada tätä tietoa suhteellisen helposti valvontaviranomaisilta. Nykytilanteessa tämä ei kaikilta osin toteudu, sillä kuten edellä on todettu, valvontatietoa on tällä hetkellä aluehallintovirastojen ja Valviran erillisissä asianhallintajärjestelmissä. Lisäksi valvontatietoja on tallennettuna aluehallintovirastojen ja Valviran yhteisesti ylläpitämässä ja käyttämässä yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajien rekisterissä (Valveri-rekisteri).

Valvontaviranomaisten välistä työnjakoa tulee selkiyttää

Valvira kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että esitettyssä sääntelyssä jää epäselväksi, miten hyvinvointialueiden ohjaus ja valvontavelvollisuus suhteutuu Valviralle säädettyyn valvontaan sekä terveyden- että sosiaalihuollossa. Eri viranomaisten roolia ja työnjakoa ohjauksen ja valvonnan suhteen tulisi lakiesityksissä selkeyttää nykyistä paremmin, jotta mahdollisilta epäselvyyksiltä ja päällekkäisyyksiltä vältyttäisiin.

Valviran ja aluehallintovirastojen työnjaosta ohjauksessa ja valvonnassa on nykyisin säännökset useissa julkista ja yksityistä sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevissa laeissa. Aluehallintovirastolle kuuluu sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu, ohjaus ja valvonta toimialueellaan. Valvira ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa niiden toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksessa ja valvonnassa. Lisäksi Valvira ohjaa ja valvoo sosiaali- ja terveydenhuoltoa erityisesti silloin, kun kysymyksessä ovat periaatteellisesti tärkeät tai laajakantoiset asiat, usean aluehallintoviraston toimialuetta tai koko maata koskevat asiat, asiat, jotka liittyvät Valvirassa käsiteltävään terveydenhuollon ammattihenkilöä koskevaan valvonta-asiaan sekä asiat, joita aluehallintovirasto on esteellinen käsittelemään.

Nyt ehdotetuissa laeissa valvontaviranomaisten toimivallan jakoa koskevat säännökset ovat käytännössä samat, jotka ovat voimassa tällä hetkellä. Tämä työnjako ei parhaalla tavalla mahdollista tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen valvonnan toteuttamista. Valviran ja aluehallintovirastojen välisessä toimivallan- ja työnjaossa esimerkiksi rajanveto periaatteellisesti merkittävän ja muun asian välillä ei ole yksiselitteinen. Ongelmallista on ollut myös viranomaisten valvontatoiminnan yhteensovittaminen (kunnat, jatkossa hyvinvointialueet, sekä aluehallintovirastot ja Valvira). Valvontatehtävien rinnakkaisuuden ja päällekkäisyyden vuoksi voidaan tahattomasti tehdä myös päällekkäistä työtä. Lisäksi asian käsittely saattaa tarpeettomasti hidastua. Asiakkaille, potilaille ja/tai omaisille on voinut olla epäselvää ja sekavasti hahmottuvaa, mikä viranomaisen heidän asiaansa käsittelee (esim. työnjako muistutusmenettelyssä aiheuttaa epäselvyyksiä silloin, kun asiakas ei ole tyytynyt muistutusvastaukseen).

Sosiaali- ja terveyspalvelujen viranomaisvalvonta tulisi keskittää

Kuten edellä olevasta voi päätellä, valvontaviranomaisten resurssit eivät nykyisessä seitsemän itsenäisen viraston (Valvira ja kuusi itsenäistä aluehallintovirastoa) mallissa ole käytettävissä läheskään optimaalisella tavalla. Myös syntyvän tiedon hyödyntäminen vaatii ylimääräisiä ponnistuksia. Valviran näkemyksen mukaan on välttämätöntä, että sosiaali- ja terveyspalvelujen viranomaisvalvonta

keskitetään yhteen valtakunnalliseen sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviranomaiseen. Tällöin voidaan parhaiten turvata valvontaan käytettyjen resurssien järkevä käyttö sekä yhteinen tietopohja. Lisäksi luodaan edellytykset tehdä vaikuttavaa sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta varmistavaa valvontaa.

Ratkaistu: 10.03.2021

Ratkaisija: Henriksson Markus

Virka-asema: Ylijohtaja

Esittelijät:

Aaltonen Jonna, Lakimies

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu

asiankäsittelyjärjestelmässä.

Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Tiedoksi

Valviran johtoryhmä